

Županijski plan za ovisnosti

Mr.sc. Ivan Babić, Katarina Mešin, dr.med., spec.epidemiolog

Centar za socijalnu skrb Labin, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije

Sažetak

Problem droga pojavljuje se kod nas značajnije u posljednjih 15 godina i to akcelerirajuće tako da je društvo (pa i struka) zatečeno i nespremno u odgovoru na taj fenomen. Istarska županija se po broju evidentiranih ovisnika već nekoliko godina nalazi među pet županija u Hrvatskoj koje bilježe najveći broj evidentiranih ovisnika u odnosu na broj stanovnika. Bez obzira na činjenicu da Istra po broju liječenih ovisnika u odnosu na broj stanovnika zauzima prvo mjesto u Hrvatskoj, te trenutni pad registriranih ovisnika, problem droga je uvršten među pet prioriteta koji zajednica odnosno Županija želi posebno / dodatno tretirati. U tom cilju utvrđen je plan koji uz postojeće institucionalne, stručne, materijalne i druge resurse previđa dodatno angažiranje materijalnih sredstava zajednice, razvoj novih oblika i sadržaja prevencije i tretmana.

Cilj plana je daljnje smanjenje broja novih ovisnika u Županiji kroz mjere koje unapređuju primarnu prevenciju, sekundarnu prevenciju i rad svih službi na liječenju i rehabilitaciji ovisnika.

Ključne riječi: epidemiološki trend ovisnosti; stope liječenja ovisnika o heroinu; ciljevi i planovi prevencije i tretmana ovisnika u Istarskoj županiji

UVOD

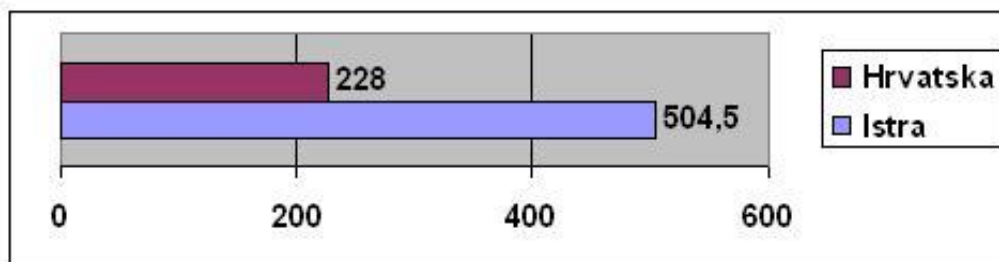
Ovisnost o drogama spada u najteže sociopatološke pojave kod mladih ljudi. Ne pogađa samo ovisnika i njegovu užu sredinu / obitelj, već proizvodi niz problema u društvu od porasta troškova u zdravstvu, socijalnoj skrbi i drugim budžetima društva, do gubitka ljudskih resursa, velikih šteta na području sigurnosti (sekundarni kriminalitet, socijalni mir, međuljudski odnosi i drugo).

OPIS I VELIČINA PROBLEMA

Pojava ovisnosti o drogama na području Istre ima povijest dugu više od tri desetljeća. Početkom 1990. godine u Istri je evidentirano više stotina ovisnika o heroinu (koji je i danas najčešća droga u Istri) dok su neki drugi krajevi Hrvatske bilježili prve slučajeve. U zadnjih nekoliko godina Istra se nažalost nalazi među prvih pet županija u Hrvatskoj po broju evidentiranih ovisnika o heroinu na 1000.000 stanovnika (slika 1.). Istraživanje provedeno krajem 2003. godine među srednjoškolcima u Istarskoj županiji pokazuje da tzv. laku drogu (najčešće marihuanu) uzima više puta mjesečno 12,7% mladića i 9,6% djevojaka. Korisnici težih teških droga ne nalaze se u populaciji učenika koji pohađaju školu već oni ispadaju iz sistema odgoja i obrazovanja, postaju problem obitelji i prepušteni ulici gdje se grupiraju, stvaraju ovisničku i marginaliziranu supkulturu s kriminogenim faktorom ponašanja.

Čimbenici koji dovode do ovakvog stanja na području Istre nisu dovoljno istraženi, ali ipak se može konstatirati da uz univerzalne psiho socijalne čimbenike koji djeluju u Hrvatskoj (tranzicija i dr.) u Istri djeluje i preko granično „prelijevanje“, lakša dostupnost droge, a po našoj procjeni i efikasnije otkrivanje i evidentiranje ovisnika jer je bolja socijalna vidljivost tj. nema velikih urbanih sredina.

Slika 1.: Stope evidentiranih ovisnika o heroinu na 100.000 stan. od 1996. do 2003. – Izvor HZZJZ

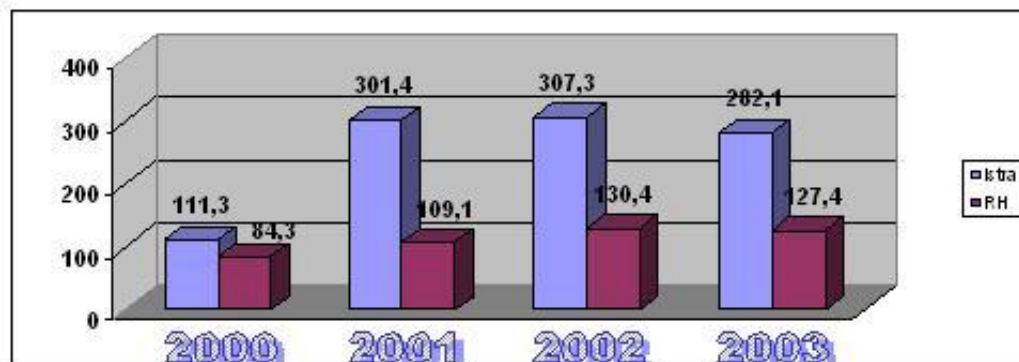
Broj novo evidentiranih ovisnika o heroinu po godinama od 2000. do 2004. godine je u padu, što nas ne čini previše zadovoljnim, već više opreznim jer evidentiranje i dijagnostika ove pojave ima mnogo prepreka.

Liječenje ovisnika u Istarskoj županiji provodi se od 1995. god. u Centru za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnika u Puli i Poreču a kasnije u ambulanti za bolesti ovisnosti u Rovinju. Krajem 1999. god. u Labinu se osniva Savjetovalište za ovisnosti u sklopu Doma zdravlja te se provodi metodonska terapija i rehabilitacija.

U Općoj bolnici Pula pri djelatnosti za duševne bolesti osnovan je 2002. god. Odjel za detoksikaciju kapaciteta za 4 ovisnika.

Na području Istarske županije djeluju 3 udruge kao terapijske zajednice: (REMAR –Cerovlje, CENACOLO – Štroligarija, Program NARCONON – Rakalj).

Slika 2. Stope liječenih ovisnika na 100.000 stanovnika u Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj od 2000. do 2003. godine – Izvor: HZZJZ

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, od 1995. do kraja 2003. godine u Istri je evidentiran 1.041 ovisnik o heroinu. Od 939 preživjelih, liječenjem je tijekom 2003. godine bilo obuhvaćeno 595 ovisnika, što predstavlja veliki obuhvat u jednoj godini (55,9%). Stvarni broj liječenih ovisnika zapravo je još veći jer neki ovisnici, iako evidentirani u Centrima, liječenje nastavljaju samo kod svog obiteljskog liječnika.

Tablica 1. Distribucija liječenih ovisnika prema obliku liječenja i stanja bolesti – podaci Centra u Puli i Poreču

	2001.		2002.		2003.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Apstinenti do 6 mj.	78	14,3	25	4,5	25	4,3
Apstinenti od 6 mj. – 2 g.	48	8,8	33	5,9	32	5,4
Apstinenti preko 2 g.	38	7,0	55	10,0	65	11,0
Apstinenti nakon komune	35	6,4	68	12,3	58	9,7
U komuni	98	18,0	77	13,9	66	11,1
Na metadonu detoks.	163	29,9	168	30,6	187	31,4
Na metadonu održavanje	85	15,6	125	22,7	161	27,1
UKUPNO	545	100,0	551	100,0	595	100,0

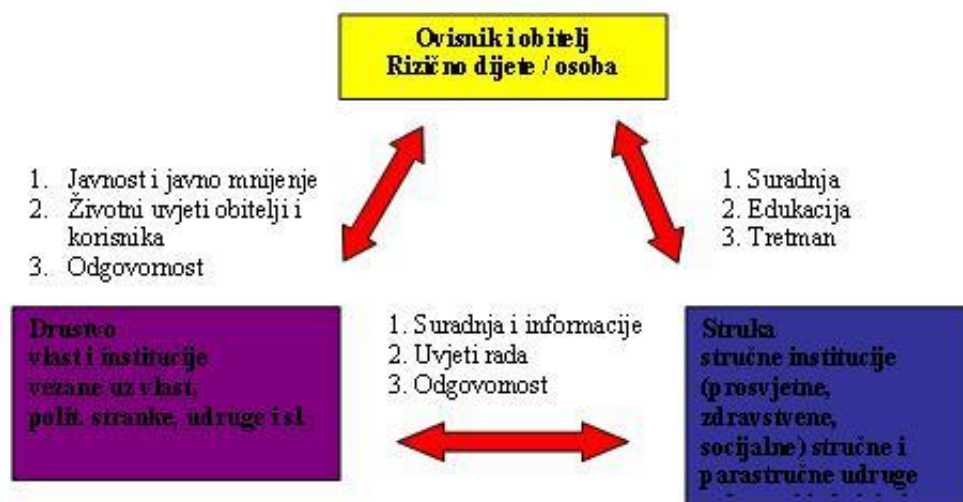
Najviše se osoba liječilo u Centru za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnika Pula (456 i 78,35% ukupno liječenih).

Međutim, ipak je više od 40% ovisnika bilo izvan programa liječenja i prepušteni su sami sebi, što može biti uzrok mnogim lošim posljedicama (učesnici su sekundarnog kriminaliteta, opasni su za zdrave mlade ljude, dovode do socijalne propasti obitelji itd.).

Definicija i analiza problema ovisnosti

Iako postoji trend smanjivanja broja novih ovisnika, incidencija ovisnosti o heroinu u Istarskoj županiji je još uvijek visoka (28,6/100.000 stanovnika)

Sprečavanje i tretman ovisnosti može biti učinkovit samo ako se svi elementi zajednice uključe i povežu svoje djelovanje na temeljima uvažavanja, informiranja, suradnje i odgovornosti. Djelovanje mora biti usmjereno na potražnju i ponudu sredstava ovisnosti a javnost rada omogućava valorizaciju rezultata, odnosno rada struke, vlasti i institucija za koje je ona odgovorna.

Temeljem ovih sadržaja i odnosa pristupili smo izradi plana i aktivnosti sprječavanja i tretmana ovisnosti u Županiji.

Plan aktivnosti

Plan ima tri strateške odrednice i to:

1. Unapređivanje primarne prevencije

Primarna prevencija treba biti usmjerena u dva pravca i to na smanjenje potražnje i smanjenje ponude. Našim planom razradili smo samo aktivnosti na području potražnje, jer ponuda nije u domeni našeg utjecaja.

Primarnu prevenciju planiramo provoditi preko projekta «Zajednice koje brinu», koji se provodi u Županiji i završava osnivanjem «**Centra za preventivnu praksu**». Prevencija se planira provoditi na dvije razine; univerzalna za svu djecu i na razini djelovanja na rizične i zaštitne čimbenike (tj. na dijete s osobnim rizikom ili rizičnim okruženjem, te razvoj čimbenika koji priječe nastanku poremećaja). Prevencija će se provoditi u predškolskim ustanovama, školama i u životnoj zajednici. Programi su usmjereni za djecu, za roditelje, za čimbenike u zajednici.

2. Bolje provođenje sekundarne prevencije

Planira se povećati razina znanja o prepoznavanju rizičnog ponašanja i zlouporabi droga kod roditelja, prosvjetnih djelatnika i drugih koji rade s djecom i mladima, te razviti sustav podrške rizičnim skupinama djece i mladih.

3. Unapređenje svih službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja

Kroz postojeće institucionalne oblike (Služba za prevenciju ovisnosti pri Zavodu za javno zdravstvo, centar za prevenciju ovisnosti u Poreču i detoks-jedinica pri Općoj bolnici) Istarska županija ima dobre osnove za organizirani rad s ovisnicima, no neophodno je i dalje poticati kvalitetne programe za liječenje i rehabilitaciju, a posebno one za dugoročiji tretman (terapijske zajednice), te samoorganiziranje liječenih ovisnika i roditelja u cilju psiho- socijalne rehabilitacije i zapošljavanja (iz) liječenih ovisnika.

4. Ciljevi

Dugoročni cilj je nastaviti s trendom smanjivanja broja novih ovisnika u Istarskoj županiji do 2012. godine.

Srednjoročni ciljevi do kraja 2007.g.

- bit će razvijen i implementiran jedinstveni županijski plan primarne prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih
- svaka lokalna zajednica organizirat će na svom području odgovarajuće strukture za rad s rizičnom djecom i mladima te povećati razinu znanja o prepoznavanju rizičnih ponašanja i zlouporabi droga
- udio heroinskih ovisnika uključenih u programe liječenja povećati za 10%
- harm reduction program (outreach, izmjena igala) učiniti funkcionalnim na području minimalno 3 najrizičnije zajednice.

Planom je predviđeno 29 aktivnosti sa utvrđenim nositeljima i rokovima kako bi se plan implementirao i učinio efikasnim.

Plan je prihvaćen od strane Poglavarstva Županije istarske te mu predstoji donošenje odluke od strane Županijske skupštine.